

ΚΥΨΕΛΗ

ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΕΚΛΕΚΤΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ: ΑΡΧΙΜ. ΧΡΙΣΤ. ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ ΙΕΡΟΚΗΡΥΞ

22-23

ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΘΕΟ

ΑΝΩ ΓΛΥΦΑΔΑ ΑΤΤΙΚΗΣ,

★ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ — ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1961 ★

Τοῦ Μεγάλου Βασιλείου

ΑΓΑΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ

Ὅσοι ἐζήτησαν ν' ἀποξενώσουν τούς ἑαυτούς των ἀπὸ τὰς κοσμικὰς φροντίδας, ἐπιβάλλεται ν' ἀσφαλίσουν ἀπὸ παντοῦ τὴν καρδιά τους, γιὰ νὰ μὴ βγάλουν ἀπ' τὸ μυαλό τους τὴν ἰδέα τοῦ Θεοῦ ἢ τὶς εἰκόνες τῶν θαυμασίων του τὶς μολύνουν μὲ ἀπρεπεῖς φαντασίες. Πρέπει χωρὶς διακοπὴ καὶ ζωηρὰ τυπωμένη στὴν ψυχή μας, σὰν ἀνεξάλειπτη σφραγῖδα, νὰ στριφογυρίζῃ στὸ μυαλό μας ἡ ἱερὴ ἔννοια τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι καὶ φωληάζει στὴν καρδιά μας ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, καὶ συγχρόνως μᾶς διεγείρει νὰ ἐφαρμόζουμε τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, ποὺ κι' αὐτὲς μὲ τὴ σειρά τους τὴν τροφοδοτοῦν νὰ παραμένῃ μονίμως, χωρὶς νὰ ὑφίσταται διακυμάνσεις. Ἐκεῖνος δὲ ποὺ διακατέχεται ἀπὸ τὴ σφοδρὴ ἐπιθυμία ν' ἀκολουθήσῃ τὸν Χριστὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γυρίσῃ στὰ εὐτελῆ ἐδῶ πράγματα, οὔτε καὶ νὰ κάμπτεται μπροστὰ στὴν ἀγάπη τῶν γονέων ἢ συγγενῶν, ὅταν αὐτὴ ἡ ἀγάπη εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου. Ἐδῶ θὰ ἔχουν ἐφαρμογὴ καὶ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ ποὺ εἶπε: «Ὅποιος ἔρχεται σ' ἐμένα, καὶ δὲν ἀποχωρίζεται ἀπ' τὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του, δὲν μοῦ εἶναι ἄξιος...» Μὲ τὸ παράδειγμά τους αὐτὰ μᾶς δίδαξαν καὶ οἱ ἅγιοι μαθηταὶ τοῦ Κυρίου, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης ποὺ ἀφῆκαν τὸν πατέρα τους Ζεβεδαῖον καὶ αὐτὸ τὸ πλοῖο τους, τὸ ὅλον περιουσιακὸν στοιχεῖον. Ἀφ' ἑτέρου δὲ αὐτὸς ὁ Ματθαῖος ἀμέσως μὲ τὸ κάλεσμα τοῦ Χριστοῦ, ἐσηκώθηκε ἀπὸ τὸ Τελωνεῖο ἠκολούθησε τὸν Χριστὸν καὶ ἐγκατέλειψε ὄχι μονάχα τὰ κέρδη ποὺ εἶχε ἀπὸ τὴ δουλειὰ τοῦ τελώνου, ἀλλὰ τοὺς κινδύνους περιεφρόνησε ποὺ μποροῦσαν νὰ ξεσπάσουν τόσον κατὰ τοῦ ἰδίου ὅσον καὶ κατὰ τῶν ἰδικῶν του ἀπὸ τὴν ἐξουσία, γιατὶ δὲν θὰ ἔφερεν ἐπαρκεῖς λόγους δικαιολογίας γιὰ τὴν αἰτία τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς θέσεώς του. Καὶ γιὰ τὸν Παῦλο νὰ μιλήσουμε θὰ ἴδοῦμε πῶς κι' ὅλος ὁ κόσμος ἐσταυρώθηκε γι' αὐτόν, ὅπως κι' ὁ Παῦλος γιὰ τὸν κόσμο. Γιατὶ ὅταν ἡ φλόγα τῆς εὐσεβείας διαθερμάνῃ τὴν ψυχή, κάθε εἶδος ἀντιδράσεως, φαίνεται σ' αὐτὴν γελοῖον. Ἀλλὰ κι' ἂν ὑποτεθῇ πῶς πολεμεῖται ἡ κατὰ Χριστὸν ζωή, καὶ πλήττεται ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος, αὐτὸς μᾶλλον

χαίρει γιὰ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς πολεμικῆς παρὰ νὰ αἰσθάνεται ἐνόχλησιν. Καὶ ἐὰν γιὰ νὰ ἐκδηλώσουμε ἢ νὰ κρατήσουμε τὴν εὐγνωμοσύνη πρὸς τοὺς εὐεργέτας, ἀγνοοῦμε καὶ τὴ φυσικὴ ἀγάπη πρὸς τοὺς δικούς μας, καὶ ὑπομένουμε κάθε κόπωσι σὰν μιὰ ἀνταπόδοσι τῶν ὅσων καλῶν μᾶς ἔκαμαν, ποιός, μὲ ποιᾶς δυνάμεως λόγια, μπορεῖ νὰ παραστήσῃ τὴν ἀξία τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ; Οἱ δωρεὲς τοῦ Θεοῦ σ' ἐμᾶς εἶναι τόσες στὸ πλῆθος ὥστε δὲν μπορεῖ νὰ κρατήσῃ κανεὶς τὸν ἀριθμό τους. Καὶ εἶναι τόσο μεγάλες στὸν ὄγκο καὶ τέτοιες στὴν ποικιλία, ὥστε καὶ μιὰ ἀπ' αὐτὲς εἶναι ἀρκετὴ νὰ μᾶς χρεώσῃ ἀπέναντι τοῦ Εὐεργέτου. Εἶναι ὅμως ὁ Εὐεργέτης μας τόσο ἀγαθός, ὥστε δὲν ζητεῖ ἀπ' ὅσα μᾶς δίδει τίποτε γι' ἀντίκρυσμα· ἀρκεῖται μόνον νὰ τὸν ἀγαπᾶμε γιὰ τὶς δωρεές του σ' ἐμᾶς. Ὅταν καλοσυλλογισθῶ ὅλες αὐτὲς τὶς καλωσύνες—γιὰ νὰ σᾶς ἐκφράσω τὰ δικά μου αἰσθήματα—καταλαμβάνομαι ἀπὸ ἕνα εἶδος φρίκης καὶ νοιώθω ἕνα μεγάλο φόβο, μήπως ἀπὸ λογικὰ σφάλματα ἢ ἀπασχολήσεις μὲ τὰ μάταια πράγματα ξεπέσω ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ καταντροπιασθῶ πρὸ τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ αὐτὸν τὸ χαμὸ τῆςἀγάπης μας πρὸς τὸν Θεὸν θὰ τὸν παρουσιάσῃ ὁ Διάβολος μὲ τὸ σκοπὸ νὰ πέσουμε στὴ χλεύη. Καὶ θὰ καυχηθῇ μάλιστα ἐπάνω στὴ δική μας ἀπείθεια ἔναντι τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ποὺ οὔτε μᾶς ἔπλασε, οὔτε ἐθυσιάσθη γιὰ μᾶς καὶ ὅμως μᾶς κέρδισεν ἐπειδὴ τὸν μιμηθήκαμε στὸ ἁμάρτημα τῆς ἀπειθείας καὶ τῆς ἀμελείας ποὺ δείξαμε στὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ ἡ ντροπὴ ποὺ θὰ πάρουμε εἶναι ντροπὴ ἐναντίον τοῦ Κυρίου καὶ μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι ἕνα πρᾶγμα πιὸ βαρὺ ἀπὸ τὶς τιμωρίες ποὺ θὰ ὑποστοῦμε στὴν κόλασι, γιατὶ ἐμεῖς ἐγίναμε ἕνα ὑλικὸ στὸν ἐχθρὸ νὰ καυχᾶται καὶ νὰ ἀλαζονεύεται ἐναντίον Ἐκείνου ποὺ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη γιὰ μᾶς.

Πρέπει, λοιπόν, νἀγαποῦμε Κύριον τὸν Θεόν μας μὲ ὅση δύναμι ψυχικὴ διαθέτουμε, μὲ τέτοια ἀγάπη. Παράπλευρα ὅμως ν' ἀγαποῦμε καὶ τὸν πλησίον μας καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς μας, γιὰ νὰ εἴμεθα τέλειοι, μιμούμενοι τὴν καλωσύνη τοῦ οὐρανίου Πατρὸς ποὺ ἀνατέλλει τὸν ἥλιο του καὶ στοὺς κακοὺς καὶ στοὺς ἀγαθούς. Δὲν εἶναι καθόλου συχωρεμένο νὰ δαπανᾶμε τὴν ἀγάπη μας σ' ἄλλα πράγματα. Τὸ καλὸ τῆς ἀγάπης ἐὰν παραμένῃ χωρὶς ἀξιοποίησιν, σ' αὐτὴ καὶ μόνον τὴν ἀγάπη, εἶναι γελοῖο, ὅταν μάλιστα περιορίζεται σὲ διαλεγμένα ὀνοματισμένα πρόσωπα νὰ εὐεργετήσῃ καὶ ἀποκλείει τῆς εὐεργεσίας χιλιάδας ἄλλων προσώπων.

Καὶ ἐὰν δὲ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι ὑποκρινόμενοι σ' ἐμᾶς τὴν ἀγάπη, μᾶς χτυποῦν σὰν νὰ ἦσαν ἐχθροί μας, ἐμεῖς ἂς προσέχουμε μὲ ποιοὺς συναναστρεφόμεθα. Ἔπειτα πρέπει νὰ ξεύρουμε τοῦτο: Ἐὰν μισῆται αὐτὸς ὁ ἀγαπητὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, γιατὶ ἐκπλησσόμεθα στὸ γεγονὸς ὅτι κι' ἐμεῖς ποὺ τὸν ἀκολουθοῦμε μισούμεθα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο ποὺ ζοῦμε, τὴ στιγμὴ ποὺ ὑπάρχει τόσο πλεόνασμα κακίας. Πάντως δὲν μπορεῖ νὰ θεμελιωθῇ σπίτι ὅταν ἡ συγκολλητικὴ οὐσία τῆς οἰκοδομικῆς ὕλης λείψη, οὔτε μιὰ Ἐκκλησία νὰ σηκωθῇ ψηλὰ ἐὰν δὲν εἶναι δεμένη μὲ τὸν σύνδεσμο τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης. Ἄλλως τε δὲν ὑπάρχει φυσικώτερον πρᾶγμα ἀπὸ τὴν μεταξύ μας κοινωνικότητα, ἀπὸ τὴν ἀνάγκη ποὺ ἔχουμε ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου, καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν συνάνθρωπόν μας. Ἐμεῖς περισσότερον ἔχουμε τὴν ἀνάγκη τῆς ἀδελφικῆς βοηθείας ἑνὸς ἑκάστου ἢ ὅσον τὸ ἕνα χέρι ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ὅταν δὲ ρίξω μιὰ ματιὰ σ' αὐτὰ τὰ μέλη τοῦ σώματός μας, θὰ διαπιστώσω πὼς οὔτε ἕνα ἀπ' αὐτὰ δὲν ἐνεργεῖ ὁλοκληρωμένα, πῶς λοιπὸν θὰ θεωρήσω τὸν ἑαυτόν μου ἱκανὸν γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα ποὺ ἀφοροῦν τὴ ζωή μου; Ἠμπορεῖ νὰ περπατήσῃ μ' ἀσφάλεια τὸ ἕνα πόδι ἂν δὲν ὑποβοηθηθῇ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο; Ἢ νὰ ἰδῇ καθαρὰ τὸ μάτι, ὅταν δὲν συμβάλῃ καὶ τὸ ἄλλο ποὺ θὰ κυττάζῃ κι' αὐτὸ ταὐτόχρονα, τ ἀντικείμενα; Καὶ ἡ ἀκοὴ γίνεται ἀκριβεστέρα ὅταν δέχεται τὴ φωνὴ καὶ μὲ τὰ δυὸ αὐτιά. Καὶ ἡ ἀφὴ πιὸ σαφής, μὲ τὴ συμμετοχὴ ὅλων τῶν δακτύλων. Καὶ μὲ μιὰ λέξι, τίποτε οὔτε στὸ φυσικὸ κόσμο οὔτε στὸν πνευματικὸ τομέα μπορεῖ νὰ κατορθωθῇ, χωρὶς νὰ συνεργασθοῦν μὲ σύμπνοια οἱ συνάνθρωποί μας. Καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ προσευχή, ὅταν δὲν γίνεται μαζὶ μὲ ἄλλους, γιὰ πολλοὺς κι' αὐτὴ παρουσιάζεται παραπολὺ κρύα. Πάρε παράδειγμα τὶς νυκτερίδες ποὺ γίνονται μεταξύ τους σὰν μιὰ ἁλυσσίδα, ἡ μία κοντὰ στὴν ἄλλη. Ἰδοὺ τὸ φιλάλληλον. Μὴ προτιμᾷς καλλίτερα τὴ διάσπασι ἀπὸ τὸν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων σύνδεσμο καὶ τὴν ἑνότητά των, γιατὶ τίποτε δὲν μᾶς χωρίζει, ἐὰν ψυχικὰ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν χωρισθοῦμε ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἕνας εἶναι ὁ δικός μας Κύριος, μία εἶναι ἡ πίστις, κοινὴ εἶναι ἡ ἐλπίδα μας. Ἑπομένως εἴτε θεωρεῖτε τοὺς ἑαυτούς σας σὰν κεφαλή, δὲν μπορεῖ ποτὲ ἡ κεφαλὴ νὰ εἰπῇ στὰ πόδια: δὲν σᾶς χρειάζομαι. Εἴτε τοὺς ἑαυτούς σας τοὺς κατατάσσετε σὲ μιὰ ἄλλη θέσι, δὲν μπορεῖτε, τὴ στιγμὴ ποὺ ἔχετε ἐνταχθῆ στὸ ἴδιο σῶμα νὰ λέτε στοὺς ἄλλους: δὲν σᾶς ἔχουμε ἀνάγκη. Γιατὶ καὶ τὰ χέρια ἔχουν ἀνάγκη ἀλλή-

λων καὶ τὸ ἕνα πόδι στηρίζει τὸ ἄλλο, καὶ τὰ μάτια ἀλληλοβοηθούμενα συντελοῦν εἰς τὴν καλλιτέραν ἀντίληψιν τῶν ἀντικειμένων ποὺ βλέπουν. Ἂς μὴ περάσῃ ἀπ' τὸ μυαλὸ τοῦ καθενὸς ἡ ἰδέα πὼς ἐμεῖς δὲν ἔχουμε καμμιὰ σχέσι μὲ τὰ δυστυχήματα τῶν πολλῶν, καὶ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νἄχουμε μ' αὐτοὺς κανένα δεσμό. Ἀλλά, ξεύρουμε πὼς ὁ Θεὸς ἔχει χωρίσει τὰ νησιὰ ἀπὸ τὴν ἠπειρωτικὴ γῆ μὲ τὴ θάλασσα. Ὅμως τοὺς κατοίκους των νησιώτας καὶ ἠπειρώτας τοὺς ἥνωσε μὲ τὴν ἀγάπη του. Καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρει ὁ πραγματικὸς φίλος ἀπὸ τὸν κόλακα: Ὁ μὲν ἕνας σὲ συντροφεύει ἀπὸ συμφέρον, ὁ δὲ ἄλλος νὰ μὴ φεύγῃ ἀπὸ κοντά σου στὶς λυπηρές σου στιγμές. Καὶ ξεύρεις τί θὰ κάμῃς γιὰ τὸν πλησίον σου; Θὰ κάμῃς αὐτὸ ποὺ θέλεις νὰ κάμῃ γιὰ σένα ὁ ἄλλος. Ξεύρεις ἀκριβῶς ποιὸ εἶναι κακό; Ἐκεῖνο ποὺ δὲν θέλεις ἐσὺ νὰ πάθῃς ἀπὸ τὸν ἄλλο. Ἐγὼ δὲ ἄκουσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ: «Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστὲ ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.» Καὶ ὅτι ὡς δῶρο σ' αὐτοὺς κατὰ τὴν ἐκ τοῦ παρόντος κόσμου ἔξοδόν του ὁ Χριστός, ὅταν συνεπλήρωνε τὸ μυστήριον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, ἀφῆκε τὴ δική του εἰρήνη γιατὶ εἶπε: «Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν.» Ἑπομένως, λοιπόν, δὲν μπορῶ νὰ εἰπῶ πὼς χωρὶς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη καὶ χωρίς, ὅσῳ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ, νὰ εἰρηνεύω πρὸς ὅλους, μπορῶ νὰ ὀνομασθῶ ἄξιος δοῦλος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἔτσι ἄρα ἁρμόζει: ἡ ἀγάπη νὰ μοιράζεται ἐξ ἴσου σ' ὅλους, ὅπως τὴν ἔχει φυσικῶς ὁ ἄνθρωπος σὲ κάθε μέλος τοῦ σώματός του, ὅπως θέλει ὁλοκληρωτικὰ σωματικῶς νὰ ὑγιαίνῃ, γιατὶ καὶ ὁ πόνος ἑκάστου σωματικοῦ μέλους προκαλεῖ ἐξ ἴσου τὴν ἐνόχλησι. Καὶ ἂν στὴν πορεία τοῦ βίου του ἀγαπᾷ κανεὶς τὸν ἕνα περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τότε ἐκθέτει τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό, ὡς στερούμενον τῆς τελείας ἀγάπης. Ἐπίσης πρέπει ἀπὸ κάθε πνευματικὸν ὅμιλο νὰ ἀπουσιάζῃ μιὰ ἀπρεπὴς φιλονικεία καὶ ξεχωριστὴ προτίμησις προσώπων, γιατὶ ἀπὸ κάτι τέτοιες γκρίνιες καὶ ψυχικὲς διαθέσεις ξεφυτρώνει ἔχθρα, ἀπὸ προσωπικὲς φιλίες καὶ δεσμοὺς δημιουργοῦνται καχυποψίες καὶ φθόνοι. Εἶναι παρατηρημένον, πώς, ὅταν δὲν γίνεται καταμερισμὸς τοῦ ἴσου σ' ὅλα τὰ πρόσωπα, δίδεται ἀμέσως ἀφορμή, λόγῳ τῆς ἀδικίας, νὰ προκαλῆται φθόνος καὶ νὰ γεννῶνται δυσαρέσκειες στὴν ψυχὴ ἐκείνων ποὺ ἔτσι ἀδικοῦνται, γιατὶ στεροῦνται, χωρὶς λόγο, τῆς ἴσης, ἂς ποῦμε, ἀγάπης.

Λοιπὸν· ὅπως ὁ ἀγαθὸς Θεὸς σ' ὅλον τὸν κόσμο ἁπλώνει ἐξ ἴσου τὸ φῶς του, μὲ τὸ νἀνατέλλῃ τὸν ἥλιο του καὶ ἐπὶ δικαίους καὶ ἐπὶ ἀδίκους, ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ μιμοῦνται τὸν Θεόν, ἂς φέρουν τὴν ἀκτινοβολία τῆς ἀγάπης των ἰσόπυκνη πρὸς ὅλους ἀνεξαιρέτως. Γιατὶ ἀπ' ὅπου ἀπουσιάζει ἡ ἀγάπη ἐκεῖ βρίσκει χῶρο νὰ τρυπώσῃ τὸ μῖσος. Καὶ ἐάν, ὅπως τονίζει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ» τότε ὁπωσδήποτε ἐνσαρκωτὴς τοῦ μίσους εἶναι ὁ Διάβολος. Ὅπως ἀκριβῶς αὐτὸς ποὺ ἔχει τὴν ἀγάπη, ἔχει τὸ Θεὸ μέσα του, ἔτσι κι' ἐκεῖνος ποὺ κρατεῖ στὴν καρδιά του τὸ μῖσος, τὸ διάβολο φιλοξενεῖ μέσα του. Γι' αὐτὸ ἁρμόζει στὸ χριστιανὸ νὰ ἔχῃ τὴν μὲν ἀγάπη ἴση καὶ ὅμοια ἀπὸ ὅλους καὶ πρὸς ὅλους, τὴν δὲ τιμὴ στὸν καθένα κατὰ τὴν ἀξία του. Καὶ ὅπως σ' ἐμᾶς τοὺς ἴδιους παρατηρεῖται ἐν σχέσει μὲ τὸ σωματικὸ πόνο τοῦ ἀρρωστημένου μέλους μας, πόνο ποὺ ἐξ ἴσου ἁπλώνεται στὸν ὀργανισμό μας, ἀλλ' εἶναι καὶ ἀξιολογώτερα μέλη, γιατὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἐκτιμῶμεν ἰσάξια τὸ μάτι μας ἐν συγκρίσει μὲ τὸ πόδι, ἢ τὸ δάχτυλο τοῦ ποδιοῦ ἐξ ἴσου μὲ αὐτὸ τὸ πόδι, ἔστω κι' ἂν ὁ πόνος εἶναι ὁ ἴδιος—ἔτσι τὴν συμπαθῆ διάθεσι τῆς ψυχῆς μας καὶ τὴν ἐκδήλωσι ποὺ ἐπιβάλλει ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ἀπ' τῆς πρακτικῆς της πλευρᾶς, πρέπει νὰ τὴν ἔχουμε ἐξ ἴσου σ' ὅλους τοὺς ἀδελφοὺς ποὺ ἀποτελοῦν τὸν κύκλο τῆς πνευματικῆς ὁμαδικῆς ζωῆς μας. Ἡ τιμὴ πρὸς αὐτοὺς νὰ κανονίζεται κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε νὰ προκύπτῃ γενικωτέρα ὠφέλεια ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶναι χρησιμώτεροι στὴν πνευματικὴ προσπάθειά μας. Οἱ συγγενικοὶ δεσμοὶ ποὺ εἶναι ἕνα εἶδος συναισθηματικῆς ἀγάπης, δὲν μπορεῖ νὰ βαρύνουν ἐπάνω στὰς σχέσεις τῶν πνευματικῶν προσώπων ποὺ εἶναι δεμένα μεταξύ τους μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Οὔτε ἠμπορεῖ ἕνας ἀδελφός, ἢ υἱός, ἢ θυγατέρα ἑνὸς νὰ δεσμεύεται ἀπὸ τὴν αἱματική του συγγένεια νὰ διατίθεται στενώτερα καὶ νἄδικῇ ἔτσι ἄλλους ἀδελφοὺς ποὺ ἀξίζουν τῆς χριστιανικῆς του ἀγάπης. Γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ τραβιέται ἀπὸ τὸ φυσικὸ δεσμό, κατηγορεῖ τὸν ἑαυτό του, ὅτι δὲν ξέκοψε τελείως ἀπὸ τὴ φυσικὴ ζωή, ἀλλ' ἀκόμη ἐξακολουθεῖ νὰ διοικῆται ἀπὸ τὴ σάρκα του.

Αὐτὰ σᾶς γράφω καὶ ἂς ἔχῃ τὴν αἰωνία δόξα ὁ Θεός μας.

ΛΥΠΗ ΚΑΙ ΑΘΥΜΙΑ

Παιδιά μου· σὰν βλέπω ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ τὸ κακὸ νὰ προοδεύῃ, ἀλλὰ καὶ τὸ δικό σας θρησκευτικὸ ζῆλο νὰ σβύνῃ, σιγά-σιγά, λὲς καὶ κουραστήκατε μέχρι τοῦ σημείου νὰ μὴ σᾶς συγκινοῦν τὰ λόγια μου, ὁμολογῶ πῶς ἡ ψυχή μου γεμίζει ἀπὸ μιὰ πικρία καὶ μελαγχολῶ. Ἀλλ' ὅταν ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ λάβω ὑπ' ὄψιν μου τὸ δυνατὸ χέρι τοῦ Θεοῦ ποὺ ξέρει νὰ σηκώνῃ ἀπὸ κάτω τοὺς κατατσακισμένους καὶ ἀγαπᾷ τοὺς ἐναρέτους, ποὺ συντρίβει τοὺς ὑπερηφάνους καὶ τοὺς τυράννους γκρεμίζει ἀπὸ τοὺς θρόνους των, τότε μεταβάλλω διάθεσιν καὶ μὲ τὸ ζωντάνεμα τῶν ἐλπίδων μου ἀνακουφίζομαι. Καὶ γνωρίζω καλὰ καὶ ἀπόλυτα πιστεύω, πρᾶγμα ποὺ θέλω καὶ σεῖς νὰ τὸ ξέρετε, πὼς γρήγορα θὰ ἐκδηλωθῇ ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια καὶ τελικὰ δὲν θὰ μείνουμε χωρὶς προστασία.

Ὅ,τι παιδιά μου, ἔχουμε πάθει, τὰ ἐπάθαμε ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας μας. Ἀλλ' ὁ Θεὸς θὰ δείξῃ τὴν ἀγάπη του καὶ θὰ κάμῃ φανερὴ τὴν εὐσπλαχνία του, καὶ θὰ βοηθήσῃ τοὺς δούλους του, σὰν φιλάνθρωπος ποὺ εἶναι, στὶς περιστάσεις τους. Θὰ σταματήσῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐναντίον μας ὕστερα ἀπὸ τὸ ξέσπασμά της λόγῳ τῶν ἁμαρτημάτων μας. Ἀρκετὴ ἡ τιμωρία. Ἀλλὰ κι' ἂν περνοῦμε ἀπὸ τὸ καμίνι τῶν πειρασμῶν, στοὺς ὡραίους μας ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς ἀγῶνας, ἐκεῖνος ποὺ ἑτοιμάζει τὰ ἔπαθλα εἶναι δίκαιος καὶ δὲν θὰ μᾶς ἀφίσῃ νὰ δοκιμασθοῦμε περισσότερο ἀπὸ τὶς δυνάμεις μας, θὰ μᾶς ἐνισχύσῃ ὥστε νὰ νικήσουμε. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο νὰ γνωρίζουμε: πὼς γιὰ ὅσα ἐκοπιάσαμε θὰ μᾶς δώσῃ ξεχωριστὸ στεφάνι γιὰ τὴν ὑπομονή μας καὶ τὴν ἐλπίδα μας ποὺ ἔχουμε στηρίξει στὸ Θεό. Ποιὸς εἶναι τόσο σκληρὸς στὴν ψυχή, ποιὸς εἶναι τόσο ἄπονος καὶ κακός, πού, σὰν ἀκούσῃ νὰ μᾶς περιζώνῃ ἀπὸ παντοῦ ἡ στενοχώρια, ὅπως συμβαίνει νὰ βρίσκεται κανεὶς σὲ κύκλο λυπημένο, σὲ γενικὸ πένθος ποὺ ἀκούονται θρῆνοι ὁμαδικοί, δὲν θὰ ἐπηρεαθῇ κατάβαθα καὶ δὲν θὰ λυγίσῃ ὡς τὴ γῆ, καὶ δὲν θὰ καταβληθῇ ἀπὸ μιὰ κατάστασι ποὺ δὲν ἔχει τὴ δύναμι νὰ τὴν διορθώσῃ; Αὐτὰ ποὺ σᾶς λέγω, δὲν τὰ λέγω νὰ σᾶς παρηγορήσω. Γιατὶ ποιὸς γιατρὸς θὰ θεραπεύσῃ μιὰ τόσο μεγάλη συμφορά; Ἀλλὰ τὸ βαθὺ πόνο τῆς καρδιᾶς μου ἐκδηλώνω μ' αὐτά μου τὰ λόγια σὲ σᾶς.

Ἐσκέφθηκα, νὰ ξέρετε, τὴν ἐπιστημονικὴ τακτικὴ τοῦ διαβόλου ποὺ ἐφαρμόζει στὸν πόλεμο κατὰ τοῦ ἐναρέτου ἀνθρώπου. Αὐτός, ἐπειδὴ εἶδε πῶς μέσα ἀπὸ τὶς δοκιμασίες ποὺ ὑποβάλλουν οἱ ἐχθροὶ τοὺς ἐναρέτους ἀνθρώπους, βγαίνουν ἐναρετώτεροι καὶ περισσότερον πνευματικῶς ἀνθηροί, ἄλλαξε τὴ γνώμη του καὶ τὴν τακτική του, καὶ δὲν πολεμεῖ πλέον κατὰ μέτωπον καὶ φανερά, ἀλλὰ στήνει ἐνέδρας σ᾽ ἐμᾶς, στὰ σκοτεινά, καὶ σκεπάζει τὴ φυσικὴ συνωμοσία του, μὲ τὸ ὄνομα ποὺ ἔχουν οἱ ἐχθροί μας, γιὰ νὰ πάθουμε ἀκριβῶς ὅ,τι ἔπαθαν οἱ πατέρες μας, ὥστε νὰ μὴ ἔχουμε τὴν ἐντύπωσι καὶ τὴ χαρὰ πῶς πάσχουμε γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ μας. Καὶ τοῦτο, γιατὶ καὶ οἱ διῶκται μας φέρουν τὸ ἴδιο χριστιανικὸ ὄνομα. Αὐτὸ τὸ ἀνήκουστο γεγονὸς μᾶς προξένησε κατάπληξι, καὶ κοντέψαμε νὰ χάσουμε τὰ μυαλά μας. Καί, νὰ σᾶς εἰπῶ συζητήσαμε μὲ τὸν ἑαυτό μας καὶ ἐκάμαμε αὐτοὺς τοὺς ἐρωτηματικοὺς συλλογισμούς: Μήπως ἄραγε ὁ Κύριος παράτησεν ἐντελῶς τοὺς δούλους του; Μήπως ἄραγε φθάσαμε στὰ τελευταῖα μας, καὶ ἡ ἀποστασία ἐκ τοῦ Θεοῦ τρυπώνει μεταξύ μας κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ διὰ μέσου τῶν ὀνοματισμένων χριστιανῶν, γιὰ νὰ ξεσκεπασθῇ ποιὸς εἶναι μεταξύ μας ὁ ἄνομος, τὸ παιδὶ τοῦ χαμοῦ, ἐκεῖνος ποὺ ἀντιδρᾷ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ποὺ σηκώνει τὸ ἀνάστημά του ἐπάνω ἀπὸ κάθε θεϊκὴ ἀρχὴ καὶ πρᾶγμα ἄξιον σεβασμοῦ; Πάντως, εἴτε ἡ δοκιμασία εἶναι πρόσκαιρη, κρατηθῆτε στὸν πειρασμὸ σὰν καλοὶ ἀγωνισταὶ τοῦ Χριστοῦ· εἴτε βαίνουμε πρὸς τελείαν καταστροφὴν τοῦ κόσμου, ἂς μὴ δείξουμε μιὰ ἐπιβλαβῆ ἀφροντησιά. Ἂς περιμένουμε ἀπ᾽ τὸν οὐρανὸ τὰ σημάδια καὶ τὴν παρουσία τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γιατί, ἂν ὁλόκληρος ἡ δημιουργία καὶ ἡ μορφὴ αὐτοῦ τοῦ κόσμου ἀλλάξῃ, δὲν ὑπάρχει γιὰ μᾶς κάτι τὸ παράδοξο, ἀφοῦ εἴμεθα ἕνα κομματάκι τῆς ὅλης κτίσεως, νὰ ὑποστοῦμε κι᾽ ἐμεῖς κάθε δοκιμασία ἀπὸ τὴν ὁποία περνᾷ ὅλος ὁ κόσμος καὶ νὰ νοιώσουμε θλίψεις, τὰς ὁποίας ἀνάλογα μὲ τὴν ἀνθεκτική μας δύναμι ἔχει καθορίσει ὁ δίκαιος Κριτής, ὅστις δὲν θὰ ἀφίσῃ νὰ δοκιμασθοῦμε παραπάνω ἀπὸ τὴ δύναμί μας, ἀλλὰ δίνει μαζὶ μὲ τὸν πειρασμὸ ποὺ ἐπιτρέπει καὶ τὴν ἐνίσχυσι τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς νίκης. Ἑπομένως, ἀδελφοί μου ἂς μὴ ἀποκάμουμε, γιατὶ κι᾽ ἐμᾶς μᾶς περιμένουν στεφάνια τοῦ μαρτυρίου. Καὶ εἶναι ἕτοιμες ὁμάδες ἀνθρώπων ποὺ ἐβασανίσθησαν καὶ ὡμολόγησαν τὸ Χριστὸ νάπλώσουν σ᾽ ἐμᾶς τὰ χέρια τους καὶ νὰ μᾶς δεχθοῦν ἐκεῖ ποὺ κι᾽ αὐτοὶ

βρίσκονται. Θυμηθῆτε τοὺς πιστοὺς ποὺ παλαιότερα ἀπὸ μᾶς ὑπέφεραν. Κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἔλαβε στεφάνι ὑπομονῆς μέσα στὴν καλοπέρασι καὶ στὴν κολακεία, ἀλλὰ ὅλοι τους μέσα ἀπὸ τὸ καμίνι τῶν μεγάλων θλίψεων ἐπέρασαν καὶ ἔτσι ἠξιώθηκαν τῆς οὐρανίου ἐκείνης ἀμοιβῆς. Εἶναι εὐτυχισμένος ἐκεῖνος ποὺ ἐτιμήθη νὰ ὑποφέρῃ χάριν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ᾽ εὐτυχέστερος ἐκεῖνος ποὺ περισσότερον ὑπέφερε. Δὲν εἶναι κἂν γιὰ σύγκρισι αὐτὰ τὰ παθήματα πρὸς τὴ δόξα ποὺ σ᾽ ἐμᾶς θ᾽ ἀποκαλυφθῆ κατὰ τὴ δευτέρα τοῦ Χριστοῦ παρουσία. Ὅποιος δὲν γκρεμίστηκε στὸν καιρὸ τῶν θλίψεων ἀλλ᾽ ἔδειξε καρτερία στηριγμένος ἐπάνω στὴν ἐλπίδα του πρὸς τὸν Θεόν, αὐτὸς θἀμειφθῆ πολὺ γιὰ τὴν ὑπομονή του.

Ὅπως, λοιπόν, τὰ σκουλήκια εὐκολώτερα γεννιῶνται στὰ μαλακώτερα ξύλα, ἔτσι καὶ οἱ λύπες ξεφυτρώνουν σὲ δυνατώτερο βαθμὸ ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει στερεότης χριστιανικοῦ χαρακτῆρος. Καὶ δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε στοὺς ἄνδρες οὔτε στὶς γυναῖκες τὸ βαρὺ πένθος καὶ τὰ πολλὰ δάκρυα. Σὰν ἄνθρωπος βέβαια θὰ μελαγχολήσει κανεὶς στὰ λυπηρὰ τοῦ βίου καὶ κάπως θὰ δακρύσῃ. Ἀλλὰ μὲ μιὰ ἐμφάνισι ἀξιόπρεπη καὶ χωρὶς ξεσπάσματα δυνατά, χωρὶς φωνὲς καὶ σχισίματα τῶν ῥούχων καὶ χωματοκουκουλώματα, χωρὶς ἄσχημες ἐκδηλώσεις, κάτι φτιαστὰ καμώματα, ποὺ παρατηροῦνται μεταξὺ τῶν ἀμορφώτων ἀνθρώπων. Μιὰ ψυχὴ ποὺ δὲν ἔχει ἡρωϊσμὸ καὶ δὲν κλείνει μέσα της ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν, ἑπόμενον εἶναι νὰ κόπτεται καὶ νὰ καταβάλλεται ἀπὸ τὰ λυπηρὰ τοῦ βίου. Καὶ τὸ μὲν δάκρυ, ποὺ βγαίνει σὰν ἀπὸ ἀνοιχτὴ πληγή, ἀπὸ τὸ χτύπημα ποὺ χωρὶς νὰ θέλῃ πῆρε ἡ ψυχὴ στὸ φόβο της, γεννιέται ἀπὸ τὸ σφίξιμο τῆς καρδιᾶς ποὺ παθαίνει στὸν πόνο της ἐπάνω. Ἡ χαρὰ ὅμως εἶναι ἕνα ψυχικὸ σκίρτημα εὐδιαθεσίας ἐπάνω στὰ εὐχάριστα ποὺ ξεκουράζουν τὸ μυαλό. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὑπάρχει διάκρισις στὶς δυὸ ψυχικὲς καταστάσεις καὶ εἶναι φανερὴ στὸ πρόσωπο. Γι᾽ αὐτὸ καὶ βλέπει κανεὶς πὼς τὸ πρόσωπο τῶν λυπημένων κλίνει κάπως πρὸς τὸ ὠχροκίτρινο καὶ καταφανῶς στεγνό. Ἐνῷ στοὺς χαρούμενους παρατηρεῖται μιὰ ἀνθισμένη ὄψις καὶ ῥοδοκόκκινη ἡ ὅλη ἐμφάνισις. Ἡ ψυχὴ τοῦ χαρούμενου ἀνθρώπου ὄχι μονάχα νοιώθει πηδήματα γλυκά, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐχάριστη ἐσωτερικὴ κατάστασις εἶναι τόσο ἔκδηλη. Καὶ ἐγνωρίσαμε πολλοὺς ποὺ ἔδειξαν ἐγκαρτέρησι ὅταν τοὺς βρῆκαν ἀσήκωτες συμφορές, καὶ μάλιστα κατώρθωσαν, πιέζοντας τὸν ἑαυτό τους, νὰ συγκρατήσουν τὰ δάκρυά τους. Ἐγνωρίσαμε ὅμως καὶ ἄλλους ποὺ

δὲν ἄνθεξαν κι' ἔπαθαν ὀργανικὴ ἀποπληξία καὶ παράλυσι, ὅπως καὶ ἄλλους ποὺ πέθαναν ἀπὸ τὸ κακό τους, σὰν νὰ ἔσπασε τὸ ἀδύνατο στήριγμά τους ἀπὸ τὸ βάρος τῆς λύπης. Καὶ παρατηρεῖται μὲ τὴν ψυχὴ στὶς περιστάσεις της, ὅ,τι καὶ μὲ τὴ φλόγα τῆς φωτιᾶς: δηλαδή, ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ φαίνεται καὶ ποὺ εἶναι φυσικό της, αὐτὸ καταπνίγεται ἀπὸ τὸν καπνὸ ποὺ εἶναι μαζί της, ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ καπνὸς δὲν χάνεται ἀπὸ κάπου, ἀλλὰ ἀγκαλιάζει τὴ φλόγα καὶ τὴ σκεπάζει. Κάτι τέτοιο λέγουν πὼς γίνεται καὶ μὲ τὴ δύναμι ποὺ ὑπάρχει στὸ ζωντανὸ ὀργανισμό: Νὰ ἀπομαραίνεται ἡ γλυκειὰ φαιδρότης καὶ νὰ θαμπώνεται ἀπὸ τὰ ὅσα προκαλοῦν πόνο στὴν καρδιά, γιατὶ δὲν ὑπάρχει καμμιὰ διέξοδος τῆς λύπης. Γιατὶ ὁ Χριστὸς ἐδάκρυσεν ἁπλῶς στὸν τάφο τοῦ Λαζάρου; Νὰ διδάξῃ πὼς δὲν εἶναι σωστὸ πρᾶγμα σὲ τέτοιες περιστάσεις νὰ «σκούζῃ» κάθε εὐαίσθητος καὶ νὰ φθάνῃ σὲ ἀναξιόπρεπες ἐκδηλώσεις. Καὶ τὸ ὅτι τὸ δάκρυ τοῦ Κυρίου δὲν ἦταν δάκρυ ἀπελπισίας, ἀλλὰ διδακτικό, εἶναι φανερὸ ἀπ' τὰ λόγια του: «Λάζαρος, ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται, ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν.» Ἀλλὰ ποιὸς κλαίει ἕνα του φίλο ἐπειδὴ ἔπεσε καὶ κοιμᾶται, τὴ στιγμὴ ποὺ σὲ λίγο τὸν περιμένει νὰ ξυπνήσῃ; «Λάζαρε, δεῦρο ἔξω.» Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ὁ νεκρὸς ἔπαιρνε ἐκ νέου τὴ ζωή. Καὶ ὁ δεμένος περπατοῦσε. Θαῦμα ἐπάνω στὸ θαῦμα γιατὶ ἐνῷ τὰ πόδια εἶχον τυλιχθῆ μὲ ταινίες δὲν ἠμποδίζοντο στὰς κινήσεις των, γιατὶ ἦταν μεγαλείτερη ἡ ἐνισχυτικὴ δύναμι ἀπὸ τὴ δύναμι τῶν ἐμποδίων. Πῶς, λοιπόν, αὐτὸς ποὺ μέλλει νὰ θαυματουργήσῃ ἔτσι, θὰ ἔκρινε πὼς ὁ θάνατος εἶναι ἕνα γεγονὸς ποὺ τὸν ἔκαμε νὰ δακρύσῃ. Εἶναι φανερόν, ἑπομένως, ὅτι ὁ Χριστός, γνωρίζοντας ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς τὶς ἀδυναμίες μας, ἔκλεισε μέσα σὲ ἐπιτρεπόμενα μέτρα καὶ ὅρια τὶς συναισθηματικὲς ἐκδηλώσεις μας στὶς λυπηρὲς περιστάσεις, ὥστε τὴν μὲν σκληροκαρδία ν' ἀποφύγουμε, γιατὶ εἶναι κάτι τὸ θηριῶδες, τὴν δὲ ὑπερβολικὴ λύπη καὶ τοὺς πολλοὺς θρήνους νἀπομακρύνουμε, γιατὶ εἶναι κάτι τὸ ἀταίριαστο σ' ἐμᾶς τοὺς χριστιανούς. Σ' ἐρωτῶ: Μήπως ὁ Ἰὼβ ἦταν σκληρόκαρδος; Μήπως τὰ σπλάχνα του εἶχαν φτιαστῆ ἀπὸ πέτρα; Δέκα παιδιά του ὅσο νἀνοιγοκλείσῃς τὸ μάτι χάθηκαν μ' ἕνα διαβολοκτύπημα, στὸ σπίτι ποὺ ὑπῆρχε φαιδρότης, σὲ στιγμὲς διασκεδάσεως. Καὶ εἶδε τὸ τραπέζι βαμμένο μὲ αἵματα. Εἶδε τὰ παιδιά του ποὺ τὸ καθένα ἐγεννήθηκε κατὰ διαφορετικὸ χρονικὸ διάστημα νὰ τελειώνουν τὴ ζωή τους μαζί. Καὶ δὲν ἔσκουξε δὲν ἐμά-

δησε τὰ μαλλιά του, δὲν ἀφῆκε νὰ τοῦ ξεφύγῃ γογγυσμὸς κατὰ τοῦ Θεοῦ. Κάθε ἄλλο· εἶπε τὰ μνημειώδη καὶ διδακτικὰ γιὰ ὅλους μας εὐλογημένα λόγια εὐχαριστίας πρὸς τὸν Θεόν: «ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο· εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον.» Μήπως ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦταν ἄπονος; Ἀδύνατον. Γιατὶ ὁ ἴδιος γιὰ τὸν ἑαυτό του λέγει: «Ἐγὼ ἔκλαυσα ἐν παντὶ θλιβομένῳ.» Φρονεῖς πὼς ἔλεγε ψέμματα; Ὄχι, δά. Γιατὶ μιλοῦν τὰ πράγματα, πὼς μαζὶ μὲ τὰς ἄλλας του ἀρετὰς ἦταν καὶ φιλαλήθης. Γιατὶ τὸ κείμενο τονίζει πὼς ἦταν «ἄμεπτος, δίκαιος, θεοσεβής, ἀληθινός.» Ἀλλ' ὑπάρχουν πολλοὶ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔφτιασαν ἐπίτηδες γιὰ τὰ πένθη κάτι μοιρολόγια ποὺ χρησιμοποιοῦνται σὰν λόγια τῶν θρήνων, καὶ μ' αὐτοὺς τοὺς συναισθηματικούς των σκοποὺς κατατσακίζουν τὶς ψυχές των. Καὶ ὅπως ταιριάζει στὰς θεατρίνας τῶν τραγωδιῶν ν' ἀλλάζουν ἀμφίεσι καὶ τρόπους συμπεριφορᾶς ἔναντι τῶν θεατῶν, ἔτσι νομίζουν κι ἐκεῖνοι, φρονοῦν πὼς ταιριάζει στοὺς πενθοῦντας ν' νάλλάξουν ἐμφάνισι. Καὶ τοὺς βλέπεις μὲ μαύρη φορεσιά, ἀπεριποίητα μαλλιά, μὲ κατάκλειστα τὰ παράθυρα τοῦ σπιτιοῦ ὥστε νὰ μὴ μπαίνῃ φῶς, ἄπλυτοι, γεμάτοι σκόνη, μὲ φωνὴ ἀσθενικὴ γιὰ νὰ κρατοῦν φρέσκο πάντοτε τὸ τραῦμα στὴν ψυχή, χωρὶς νὰ γνωρίζουν πὼς αὐτὴ ἡ ψυχή, ἀπ' τὴ στιγμὴ ποὺ δέθηκε στενὰ στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ εἶναι γεμάτη χαρὰ ἐπάνω σ' αὐτὴν τὴν ὠμορφιὰ ποὺ τῆς δίνει τὸ οὐράνιον κάλλος καὶ ὅτι δὲν πρέπει μιὰ τέτοια χαριτωμένη κατάστασις νὰ ἀνατρέπεται ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα σωματικὰ δυστυχήματα τοῦ βίου, παρὰ νὰ γίνεται ἀφορμὴ ὥστε καὶ οἱ ἄλλοι νὰ πέρνουν δύναμι καὶ νὰ κρατοῦν τὴν ψυχική τους γαλήνη. Γιατὶ ὅπως αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ἀδύνατη τὴν ὅρασί τους, δὲν κυττάζουν ἀντικείμενα ποὺ ἔχουν δυνατὴ λάμψι, ἀλλὰ ξεκουράζονται καλλίτερα μὲ τὸ νὰ ρίχνουν τὴ ματιά τους στὰ λουλούδια καὶ στὶς πρασινάδες ἔτσι πρέπει καὶ ἡ ψυχὴ νὰ μὴ βιδώνεται στὰ λυπηρά, οὔτε νὰ κολλᾷ ἐπάνω στὰ δυσάρεστα τοῦ παρόντος βίου, ἀλλὰ νὰ περιστρέφῃ τὰ μάτια της ἐκεῖ ποὺ εὑρίσκονται τὰ ἀληθινὰ ἀγαθά.

Οἱ λύπες τοῦ βίου μας, μοιάζουν μὲ φωτιὰ ποὺ δοκιμάζουν τὴν ψυχή, ὅπως δοκιμάζεται ὁ χρυσός. Πράγματι ὅσοι εἶναι καλὰ κατηρτισμένοι, οἱ θλίψεις τοὺς εἶναι σὰν ἕνα εἶδος τροφῶν, εἶναι σὰν ἀσκήσεις ποὺ κάνουν ἄξιον τὸν ἀγωνιστὴ τῆς δόξης ποὺ πῆραν οἱ Πατέρες μας. Καὶ πρέπει νὰ γνωρίζουμε καὶ τοῦτο: ὅτι ἡ

πολὺ μεγάλη λύπη γίνεται καὶ πρόξενος ἁμαρτίας, γιατὶ μπαίνει μέσα στὰ ἐγκεφαλικά μας κύτταρα τὸ δηλητήριο τῆς λύπης, μᾶς προκαλεῖ θολούρα καὶ μᾶς φέρνει σὲ δύσκολη θέσι καὶ τότε ἐπάνω σ' αὐτὴ τὴ στενοχώρια, ἀναπηδοῦν λογισμοὶ ἀχαριστίας. Καὶ δὲν εἶναι βέβαια, τιμητικὸ γιὰ μᾶς στὴν μὲν εὐτυχία μας νὰ εὐλογοῦμε κι' ὅταν μᾶς συμβαίνουν τίποτε δυσάρεστα καὶ κουραστικὰ νὰ βράζουμε μέσα μας μὲ τὸ ζουμὶ τῆς πικρίας. Ὅμως καὶ τότε πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμε τὸ Θεὸ καὶ νὰ γνωρίζουμε πῶς: «Ὃν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.» Ὁ Θεὸς τοὺς ἁγίους του ἐλευθερώνει ἀπὸ τὴ θλῖψι. Ἀφοῦ τοὺς περάσῃ ἀπὸ τὴ δοκιμασία τοὺς δίνει καὶ τὴν ὑπομονή. «Ἡ γὰρ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται» καὶ ἡ ὑπομονὴ δοκιμάζει τὴν ψυχικὴν ἀντοχή. Ὅποιος δὲν θέλει νὰ ἔχῃ θλῖψιν στὸ βίο του, ποτὲ δὲν θὰ καταλάβῃ τὸ βαθμὸ τῆς ὑπομονῆς του ποὺ εἶναι μιὰ ἀρετή. Ὅπως λοιπόν, κανεὶς δὲν στεφανοῦται χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀνταγωνιστή, ἔτσι κι' ἐκεῖνος ποὺ δὲν περνᾷ μέσῳ τῶν θλίψεων, δὲν μπορεῖ νὰ εἰπῇ πῶς ἔχει τελειοποιηθῇ. Ἀπ' ὅλες τὶς μορφὲς τῶν θλίψεων, ὁ Θεὸς λυτρώνει ὄχι μὲ τὸ νὰ μὴ τοὺς ἀφίνει νὰ θλίβωνται, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ τοὺς δίνει τὴ δύναμι ν' ἀντέχουν καὶ νὰ μένουν ἀκέραιοι στοὺς πειρασμούς. Κι' ἐκεῖνος ποὺ λέγει πῶς ὁ δίκαιος δὲν πρέπει νὰ ὑποφέρῃ, δὲν λέγει τίποτε ἄλλο παρὰ πῶς δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἀθλητὴς κανένα ἀντίπαλο συναγωνιστή.

Ἐπειδὴ οἱ ἀλληλοστεναγμοὶ αὐτῶν ποὺ θρηνοῦν φέρνουν κάποτε παρηγοριὰ ἑπόμενον εἶναι νὰ συμπάσχῃ κανεὶς μὲ τοὺς πενθοῦντας γιὰ τὶς συμφορές τους. Ἔτσι θὰ πλησιάσῃ περισσότερον τὴν ψυχὴ τοῦ πάσχοντος μὲ τόνο μελαγχολίας γιὰ τὰ δυσάρεστα καὶ μὲ μιὰ συμπόνια γιὰ τὸν ξένο πόνο. Μέχρις ἐδῶ καὶ ὄχι νὰ παρασύρεται κανεὶς ἀπὸ τοὺς πενθοῦντας καὶ νὰ φθάσῃ στὸ σημεῖο νὰ σκούζῃ μαζί τους, ἢ νὰ κλαίῃ φωναχτὰ μ' ἐκεῖνον ποὺ τὸν βρῆκε. Εἶναι ἀσύμφορον στὶς ξένες συμφορὲς νὰ μιμῆται τοὺς δυστυχισμένους καὶ νὰ κάνῃ ὅτι κι' ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι πληγωμένοι ἀπὸ τὴ δυστυχία τους, νὰ κλεισθῇ δηλαδὴ κι' αὐτὸς μέσα μ' ἐκείνους νὰ φορέσῃ μαῦρα, νὰ κάθεται στὸ χῶμα καὶ νὰ μένῃ ἀκούρευτος, ἀξύριστος. Αὐτὲς οἱ πράξεις καὶ ἐμφανίσεις δὲν γλυκαίνουν τὴν καρδιὰ τοῦ πενθοῦντος, ἀλλὰ μᾶλλον δυναμώνουν τὸν πόνο τῆς συμφορᾶς του. Τὸ σοβαρὸ καὶ ἀξιοπρεπὲς εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ λύπη ποὺ νοιώθει κανεὶς γιά τὰ ὅσα συμβαίνουν, μιὰ ἀρχοντικὴ μελαγχολία ποὺ ἔχει βαρύτητα μὲ τὸ ντῦμα τῆς σεμνότητος, πρᾶγμα

ποὺ φανερώνει τὴ συμπάθεια τοῦ συλλυπουμένου εἰλικρινὰ τὸν πενθοῦντα. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἕνας θέλῃ νὰ μιλήσῃ ἐπάνω στὸν πόνο τοῦ ἄλλου, δὲν ἁρμόζει ἀμέσως νὰ χρησιμοποιῇ λόγια σὲ τόνο ἐπιπλήξεως, γιατὶ αὐτὴ ἡ ἀπότομη παρεμβολὴ σὲ μιὰ πραγματικότητα εἶναι ἀψυχολόγητη. Εἶναι δὲ κουραστικὴ ἡ ἐπίπληξις κατ' ἐκείνου τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ βασανίζεται ἀπὸ τὴ λύπη, καὶ δὲν γίνονται δεκτὰ μ' εὐχαρίστησι ἀπ' αὐτοὺς ποὺ σηκώνουν τὸ βάρος τῶν θλίψεων τὰ λόγια, καὶ ἑπομένως εἶναι ἀμφίβολον ἂν φέρουν ἔστω καὶ τὴν παραμικρὴ ἀνακούφισι. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὸ ἀθωότερο φάρμακο γιὰ ἕνα ἐρεθισμένο μάτι προκαλεῖ δυσαρέσκειαν τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ μιὰ ψυχὴ ποὺ βρίσκεται ταλαιπωρημένη. Γιατί, ὅση παρηγοριὰ κι' ἂν κλείνῃ ὁ καλὸς λόγος μέσα του καὶ μὲ δυσκολία γίνονται δεκτοὶ καὶ ἀμφίβολος εἶναι ἡ ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπουν, τὴ στιγμὴ ποὺ αὐτοὶ ποὺ τοὺς ἀκούουν, λόγῳ τῆς ψυχολογικῆς των καταστάσεως, μένουν ἀσυγκίνητοι. Καὶ μάλιστα φαίνονται στοὺς πολὺ πονεμένους κάπως ἐνοχλητικὰ τὰ λόγια αὐτά. Ἂν ὅμως ἰδῇς ἕναν ἀδελφὸ νὰ κλαίῃ γιὰ τὰ ἁμαρτήματά του μὲ πραγματικὴ συντριβή, τότε νὰ τὸν πλησιάσῃς καὶ νὰ κλάψῃς μαζί του, καὶ πόνεσε. Καὶ σὺ ποὺ θὰ πονέσῃς ἐπάνω στοῦ ἄλλου τὴν περίστασι θὰ ὠφεληθῇς διορθώνοντας καὶ τὰ δικά σου σφάλματα. Γιατὶ αὐτὸς ποὺ θὰ χύσῃ θερμὸ δάκρυ γιὰ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ διπλανοῦ του, τὸν ἑαυτό του θὰ θεραπεύσῃ ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς πληγὲς γιὰ τὶς ὁποῖες ἔκλαυσε τὸν ἀδελφό του. Γιὰ τὴν ἁμαρτία μὴ παύσῃς νὰ κλαῖς. Αὐτὴ εἶναι ἀρρώστεια τῆς ψυχῆς, αὐτὴ εἶναι ὁ θάνατος τῆς ἀθανασίας μας, αὐτὴ εἶναι ἀξία πένθους καὶ ἀκαταπαύστων γοερῶν θρήνων. Καὶ εἴθε γιὰ τὴν ἁμαρτία νὰ ρέῃ κάθε δάκρυ, καὶ νὰ μὴ σταματάῃ ὁ στεναγμὸς ποὺ βγαίνει ἀπ' τὸ κέντρο τῆς καρδιᾶς. Ἔτσι ἔκλαιε καὶ ὁ Ἱερεμίας γιὰ ὅσους ἀπὸ τὸ λαὸ πῆγαν χαμένοι. Καὶ ἐπειδὴ εἶχαν στερφέψει τὰ φυσικά του δάκρυα ἐζητοῦσε πηγὴ δακρύων καὶ τὸν θάνατό του ἀκόμη.

Ἂς εὐχαριστήσουμε γιὰ ὅλα Χριστὸν τὸν Θεόν μας, διότι σ' αὐτὸν πρέπει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, μαζὶ μὲ τὸν Ἄναρχον Πατέρα καὶ τὸ Παναγιον Ζωοποιὸν Πνεῦμα, τώρα καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Ἀδελφοί, δὲν πρέπει νὰ ἐκτελοῦμε τὸ καθῆκον τῆς προσευχῆς μονάχα μὲ λόγια, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας, καὶ πρὸ παντὸς νὰ ζοῦμε τὴν ἀρετὴ στὴν πρᾶξι σὰν μιὰ προεκβολὴ τῆς ἐσωτερικῆς διαθέσεως. Οὔτε μποροῦμε νὰ φαντασθοῦμε πὼς ὁ Θεὸς ἔχει ἀνάγκη νὰ τοῦ ὑπενθυμίσουμε ἐμεῖς μὲ λόγια τὶ πρέπει νὰ κάμῃ πρὸς χάριν μας. Ὁ Θεὸς γνωρίζει καλὰ τὶ θέλουμε καὶ πρὶν ἐμεῖς τοῦ τὸ ζητήσουμε, γιατὶ ἡ θεία ἀκοὴ δὲν χρειάζεται τὴ δική μας φωνὴ γιὰ νὰ καταλάβῃ. Ξεύρει καὶ μὲ τὸ κίνημα τῆς καρδιᾶς νὰ ἀντιλαμβάνεται τῶν ἀναγκῶν μας. Δὲν ἔχεις ἀκούσει πὼς ὁ Μωϋσῆς, χωρὶς τίποτε νὰ λέγῃ φωναχτά, ἀλλὰ μὲ στεναγμοὺς ἀλαλήτους προσευχόμενος πρὸς τὸν Κύριον, ἠκούετο παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ποὺ τοῦ ἀπαντοῦσε: «Τί φωνάζεις πρὸς ἐμέ;» Κι᾽ αὐτοὶ ποὺ δὲν κατορθώνουν τίποτε τὸ καλὸ σ᾽ αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ νομίζουν πὼς μὲ τὶς παρατεταμένες προσευχὲς θὰ σωθοῦν, ἂς ἀκούσουν αὐτὰ τὰ λόγια: «Ὅταν τὰς χεῖρας ὑμῶν ἐκτείνητε πρός με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ᾽ ὑμῶν. Καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν.» Γιατὶ μονάχα τὰ λόγια τῆς προσευχῆς δὲν ὠφελοῦν, ἀλλ᾽ ἡ ἐσωτερικὴ φλόγα ποὺ τὰ διαθερμαίνει. Καὶ ὁ Φαρισαῖος, ὡς γνωστόν, λόγια ἔλεγε στὸν ἑαυτό του προσευχῆς, ὄχι ὅμως καὶ πρὸς τὸν Θεόν. Αἰχμαλωτισμένος ἀπὸ τὸ σατανικὸ πνεῦμα τῆς ὑπερηφανείας, στριφογύριζε ὅλο στὸν ἑαυτό του κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ Σωτὴρ εἶπεν ἐπάνω σ᾽ αὐτὸ τὸ θέμα: «Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογεῖτε, ὡς καὶ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται.» Ἐπίσης ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ σημειώνει: «Ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξει ἁμαρτίαν.» Αἰτία λοιπόν, τοῦ νὰ παίρνῃ καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς ἀδελφοί μου τὸ πρόσωπό του ὁ Θεὸς ἀπὸ μᾶς εἶναι ὅτι ἡ διάθεσις τῆς ψυχῆς δὲν ἐναρμονίζεται πρὸς τὰ λόγια καὶ τὴν ἐξωτερικὴ στάσι μας κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς. Ἐρωτῶ: ἐὰν ὑποτεθῇ πὼς κάποιος ποὺ ἐφόνευσε τὸ ἀγαπημένο παιδὶ κάποιου, ἐνῷ ἔχῃ ἀκόμη βαμμένο μὲ τὸ αἷμα τὰ χέρια του, προτείνει τὸ δεξί του πρὸς φιλικὸν χαιρετισμὸν στὸν πατέρα τοῦ φονευμένου παιδιοῦ, σὲ ψυχολογικὲς στιγμὲς τοῦ μεγάλου του πόνου, ἄρα γε αὐτὸ τὸ αἷμα τοῦ παιδιοῦ του ποὺ θὰ φανῇ στὰ χέρια τοῦ φονιᾶ, δὲν θὰ ἐξοργίσῃ περισσότερο τὸν ἀδικημένο πατέρα; Τέτοιου εἴδους εἶ-

ναι καὶ οἱ προσευχὲς τῶν Ἰουδαίων ὅταν κάθε ἡμέρα προσεύχωνται στὸ Θεὸ καὶ πατέρα ἐνῷ τὰ χέρια τους εἶναι καταβαμμένα μὲ τὸ αἷμα τοῦ Μονογενοῦς του Υἱοῦ, τοῦ Χριστοῦ. Γιατί, ἐφ᾽ ὅσον ἐπιμένουν στὴν πώρωσί τους, εἶναι κληρονόμοι τοῦ θανασίμου ἁμαρτήματος τῆς Χριστοκτονίας. Εἶπαν οἱ σταυρωταί: «Τὸ αἷμα αὐτοῦ, ἐφ᾽ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.»

Ἄνθρωπε, νὰ θυμᾶσαι σ᾽ ὅλη σου τὴ ζωὴ τὸ Θεὸ καὶ νὰ κρατῆς στὴν καρδιά σου τὸ φόβο του, κι᾽ ὅταν προσεύχεσαι, γιὰ ὅλους νὰ προσεύχεσαι. Μεγάλη ὠφέλεια προκύπτει καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους ὅταν προσεύχωνται θερμὰ ἐκεῖνοι ποὺ μποροῦν γι᾽ αὐτούς. Ἡ προσευχὴ δὲ ὠφελεῖ ἀκόμη καὶ πολὺ μᾶς βοηθεῖ καὶ κατὰ τὴν παροῦσα ζωή, καὶ ὅταν ἐγκαταλείψουμε αὐτὸν τὸν κόσμο θὰ εἶναι ἕνα παντοτεινὸ ἐφόδιο γιὰ τὴ μέλλουσα αἰωνία ζωή. Ὅπως ἡ φροντίδα εἶναι ἕνα καλὸ προτέρημα στὸν ἄνθρωπο, ἔτσι πάλι ἡ ἀδράνεια ἡ ἀπογοήτευσις καὶ ἡ δυσπιστία ὡς πρὸς τὴ σωτηρία εἶναι πράγματα ποὺ βλάπτουν τὴν ψυχή. Λοιπόν, νὰ ἐλπίζῃς δυνατὰ στὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ περιμένῃς τὴν ἐκδήλωσι τῆς προστασίας του, καὶ νὰ γνωρίζῃς πὼς ἂν καλῶς καὶ στ᾽ ἀλήθεια ἐπιστραφοῦμε πρὸς αὐτόν, ὄχι μονάχα δὲν θὰ μᾶς κρατήσῃ μακρυά του παντοτεινά, ἀλλὰ τὴ στιγμὴ ποὺ ἐμεῖς ἀκόμη θὰ συνεχίσουμε τὴν προσευχή μας θὰ μᾶς εἰπῇ: « Ἰδοὺ πάρειμι » Δηλαδή, ἰδοὺ εἶμαι κοντά σας. Γιατί, ποιὸς ποὺ πιστεύει πὼς ὁ Θεὸς εἶναι παρών, καὶ παρακολουθεῖ τὰ ὅσα γίνονται ἀπὸ κοντὰ καὶ βλέπει τὰ βάθη τῶν καρδιῶν, θὰ σκεφθῇ ἂν θὰ πράξῃ τὸ κακό. Ἂν ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ πιστεύουν πὼς ὁ Θεὸς δὲν ἐποπτεύει τὰ πάντα ἢ δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ ὅσα γίνονται, αὐτοὶ εἶναι ἀκράτητοι πρὸς κάθε εἴδους ἔγκλημα. Ἀρχὴ τοῦ ψυχικοῦ καθαρμοῦ εἶναι ἡ ἡσυχία. Μήτε τ᾽ αὐτιὰ ν᾽ ἀκοῦνε τ᾽ ἀνθρώπινα μήτε τὰ μάτια νὰ περιεργάζωνται τὰ χτυπητὰ χρώματα καὶ τὴν καλλιγραμμία τῶν σωμάτων μήτε ἡ ἀκοὴ νὰ δέχεται μουσικὴ ποὺ τὸ ἄκουσμά της, τὸ ἐπίτηδες φτιασμένο γιὰ ἡδονικὴ ὑπέγερσι, ἀποχαυνώνει τὴν ψυχή, μήτε ν᾽ ἀκούῃ λόγια εὐτράπελα καὶ γλοιώδη ἀνθρώπων ποὺ ἀποσυνθέτει τὴν ἠθικὴν ὑπόστασι τῆς ψυχῆς. Ὅταν τὸ μυαλὸ δὲν εἶναι σκόρπιο πρὸς τὰ ἔξω, οὔτε παθαίνει ἀλλοίωσι ἀπὸ τὰ ὅσα κοσμικὰ μὲ τὰ αἰσθητήρια ὄργανα συλλαμβάνει. Τότε στρέφει στὸν ἑαυτό του καὶ μὲ τὴν αὐτοσυγκέντρωσί του κατορθώνει ν᾽ ἀνεβαίνει στὴ θεωρία τοῦ Θεοῦ καὶ λούζεται μὲ τὸ φῶς ἐκείνου τοῦ θεϊκοῦ κάλλους καὶ νὰ νοιώθῃ

τέτοια εὐδαιμονία ὥστε νὰ λησμονῇ τὴν ἱκανοποίησι τῶν φυσικωτέρων του ἀναγκῶν. Οὔτε τὸ πρόβλημα τῆς τροφῆς τὸν ἀπασχολεῖ, οὔτε κολλάει ἐπάνω στὴ ζαλάδα του τί θὰ φορέσῃ. Θέτει κατὰ μέρος κάθε γήϊνη φροντίδα καὶ μεταθέτει ὅλα του τὰ διαφέροντα στὴ μελέτη τοῦ πῶς θ' ἀποκτήσῃ τὰ αἰώνια ἀγαθά.

Λοιπόν, κύτταξε μήπως φθάσῃς στὸ κατάντημα νὰ ἀχρηστεύσῃς μὲ τὸν ὕπνο τῆς ἠθικῆς ἀναισθησίας τὴ μισή σου ζωή. Τὴ χρονικὴ διάρκεια τῆς νύχτας νὰ τὴν μοιράσῃς στὸν ὕπνο καὶ στὴν προσευχή. Ἀλλὰ κι' αὐτὸς ὁ ὕπνος ἂς σοῦ εἶναι μιὰ μελέτη εὐσεβείας. Γιατί, ἔχει παρατηρηθῆ πὼς τὰ ὄνειρα, εἶναι, τὸ πλεῖστον, ἐντυπώσεις ποὺ ἀφίνουν οἱ καθημερινὲς φροντίδες. Καὶ ὑπάρχει γιὰ τὸν ἄνθρωπο μακαριώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ σηκώνεται πρωῒ-πρωῒ καὶ νὰ κάνῃ τὴν προσευχή του καὶ νὰ δοξάζῃ τὸν Θεὸν μὲ ὕμνους καὶ ᾠδάς, καὶ σὰν ὁ ἥλιος ἀνατείλῃ καλὰ νὰ πηγαίνῃ στὴ δουλειά του, παίρνοντας κοντά του καὶ τὴν προσευχήν, καὶ τοὺς ὕμνους, ὅπως τ' ἁλάτι, γιὰ νὰ γίνωνται πιὸ εὐχάριστες οἱ ἐργασίες; Γιατὶ αὐτή, ἡ γλυκύτης τῶν ὕμνων δημιουργεῖ ἕνα εὐχάριστο κλῖμα καὶ δίνει ἕνα ξεκούρασμα στὴ ζωὴ τῆς ψυχῆς. Καὶ πρὸ τοῦ φαγητοῦ πρέπει νὰ γίνεται προσευχὴ γιὰ ὅσα ὁ Θεὸς χορηγεῖ στὴν παροῦσα ζωή, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅσα μᾶς ἔχει ἑτοιμάσει γιὰ τὴν μέλλουσαν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ φαγητὸ πρέπει νὰ προσευχώμεθα, σὲ μορφὴ καὶ περιεχόμενον εὐχαριστίας, γιὰ ὅσα μᾶς δίδονται καὶ ἀπολαμβάνουμε, ἀλλὰ καὶ σὰν εἶδος αἰτήματος πρὸς ὅσα μᾶς ὑπεσχέθη ὁ Θεός.

Αὐτὸ εἶναι καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ κατοίκησις στὴν ψυχή μας: Μὲ τὴ συνεχῆ θύμησι τοῦ Θεοῦ νὰ κρατιῶνται κοντὰ του ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά μας αἰχμάλωτα ἀπὸ τὴν διαρκῆ παρουσία του. Τότε γινόμεθα ναὸς τοῦ Θεοῦ ὅταν ἡ προσευχή μας, ποὺ εἶναι μιὰ συνεχὴς ἐνθύμησις τοῦ Θεοῦ, δὲν διακόπτεται ἀπὸ γήϊνες σκέψεις, καὶ ὁ νοῦς δὲν ταράσσεται ἀπὸ ἀπαράδεκτα καὶ ἀπόβλητα πάθη. Ὅταν ὅλα αὐτὰ ποὺ βλάπτουν τ' ἀποφεύγουμε καὶ ἀνεβαίνουμε στὴ θεωρία τοῦ Θεοῦ. Ὅταν πετοῦμε ἔξω ἀπ' τὴν ψυχή μας κάθε σαρκικὸν ἐρεθισμὸ ποὺ προκαλεῖ καὶ ὠθεῖ σὲ ἀκρασία. Ὅταν ὁ τρόπος τῆς ζωῆς μας ἐνισχύῃ τὴν ἀνάπτυξι τῆς ἀρετῆς. Κι' ὅτι γιὰ τοὺς ἄλλους εἶναι ὁ ὄρθρος, τοῦτο νὰ εἶναι γιὰ τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς εὐσεβείας τὸ μεσονύκτιον, γιατὶ ἡ νυκτερινὴ ἡσυχία χαρίζει στὴν ψυχὴ τὴν καλλίτερη εὐκαιρία τῆς ἀνόδου, ἐπειδὴ οὔτε διάφορες παραστάσεις ἐνοχλοῦν τὰ μάτια, οὔτε βλαβερὰ ἀ-

κούσματα χτυποῦν στ' αὐτιὰ ὥστε νὰ μὴ συσσωρεύεται, ἔτσι, ἀκάθαρτο ὑλικὸ στὴν καρδιά. Στὴ νυκτερινὴ ἡσυχία, ἐντελῶς μόνος του καὶ καθαρὸς ὁ νοῦς βρίσκεται κοντὰ στὸ Θεό, καὶ παίρνει τὴ δύναμι νὰ διορθώσῃ τὰ σφάλματα· ἐνθυμεῖται ἐκεῖνες τὶς ἱερὲς στιγμές καί, μάλιστα, μπορεῖ νὰ εἰπῇ κανείς, μπαίνουν καὶ ὅροι γιὰ τὴν ἀπόκλισιν ἐκ τοῦ κακοῦ, καὶ καταβάλλεται προσπάθεια συνειδητὴ ὅπως, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, τελειοποιηθῇ.

Αὐτὸ καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Μωϋσέως κάπως θέλει νὰ εἰπῇ: ὅτι γιὰ κείνους ποὺ δὲν ξεκαθαρίζουν τὸ θέμα τῆς πνευματικῆς τους ζωῆς ἐδῶ μὲ τὴ διαγωγή τους, ἀλλ' ἀκολουθοῦν τὴν ἀνωτερότητα τῆς ἀρετῆς μὲ μιὰ τεμπελιὰ ποὺ χαλαρώνει τὸ ζῆλο, πέφτουν χαμηλά, ὑπάρχουν οἱ τότε συμβολικὲς πράξεις ποὺ φανερώνουν τὸ ἄστατον τῆς ἀνθρωπίνης καταστάσεως. Γιατί, ὁσάκις ὁ Ἰσραηλητικὸς λαὸς προσηύχετο, ὑψώνοντας τὰ χέρια του πρὸς τὸν οὐρανό, ἔπαιρνε δύναμι κι' ἐνικοῦσε· ὁσάκις τὸ ἔρριχνε ἔξω κι' ἀδιαφοροῦσε, ἐνικοῦσεν ὁ ἐχθρὸς Ἀμαλήκ. Μ' ἄλλα λόγια: Ὅταν ἡ ψυχικὴ ἠθικὴ ἐνεργητικότης μας πέφτῃ, κοιμᾶται, τότε μέσα μας ὑπερισχύει τὸ κατώτερο, ἁμαρτωλὸ στοιχεῖον. Ὅταν ὅμως διεγείρεται ὁ ἐσωτερικὸς κόσμος, καὶ ἡ ψυχὴ δρᾷ μὲ ἀποφασιστικότητα συντριβῆς τοῦ κακοῦ ξεχωρίζοντας ἔτσι τὴ θέσι της. Τότε ἐπιτυγχάνεται ἡ πνευματικὴ διαύγεια. Γιατὶ συμβαίνει τοῦτο: Ὅποιος ζητεῖ τὰ οὐράνια, σηκώνεται πιὸ ψηλὰ καὶ ὅποιος ἔχει ἀνάγκη τῆς σωματικῆς ὑλικῆς βοηθείας ἁπλώνει τὸ χέρι του. Γιὰ νὰ ἐντοπίσωμε τώρα τὸ ζήτημα: Ὅποιος μπῆκε στὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ, δὲν ἀπαγγέλλει ποτὲ λόγια ἄσχημα, οὔτε φέρνει στὸ νοῦ του ματαιότητες, οὔτε μπορεῖ νὰ αἰσχρολογῇ. Κάθε ἄλλο. Ὅπως λέγει ὁ Δαυῒδ στὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ ὁ καθένας λάμπει. Ἐκεῖ παρευρίσκονται οἱ Ἄγγελοι ποὺ καταγράφουν τὰ λόγια τοῦ προσευχομένου. Παρίσταται αὐτὸς ὁ Κύριος ποὺ καὶ τὰς διαθέσεις τῶν εἰσερχομένων τὰς βλέπει. Τοῦ καθενὸς ἡ προσευχὴ εἶναι φανερὴ στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ καὶ γνωρίζει, ἑπομένως Ἐκεῖνος, ποιὸς προσεύχεται εἰλικρινά, ποιὸς μὲ συνείδησιν ζητεῖ τὰ ἐπουράνια, ποιὸς πραγματικὰ θρῆσκος λέγει λόγια μὲ τὰ χείλη του ποὺ τοῦ ταιριάζουν, ὅμως κρατεῖ τὴν καρδιά του μακρυὰ ἀπ' τὸν Θεόν. Αὐτὸς καὶ ὅταν προσεύχεται δὲν ἐπιδιώκει νὰ λάβῃ παρὰ μονάχα σωματικὴν ὑγεία, ὑλικὸ πλοῦτο, ἀνθρωπίνη δόξα. Ἀλλὰ τέτοια πράγματα δὲν πρέπει νὰ ἐπιζητῇ κανείς, κατὰ τὴ διδασκαλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Καθ' ἕνας ποὺ βρίσκεται στὸ Ναὸ δοξολογεῖ τὸν Θεόν.

Ἀλλὰ τί λέγω; Γύρω μας ἁπλώνεται τὸ θαῦμα: «οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ.» Ἡ δοξολογία τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀγγελικὸ ἔργον. Ὁλόκληρος ἡ στρατιὰ τῶν οὐρανίων δυνάμεων αὐτὸ τὸ ἔργον ἔχει ν' ἀναπέμπῃ δοξολογίαν στὸ Δημιουργὸ τοῦ Σύμπαντος. Ὁλόκληρος ἡ δημιουργία, εἴτε μὲ τὴ σιωπή της εἴτε μὲ τὸ δικό της τρόπο τῆς φωνῆς της, καὶ ἡ ἐξώκοσμος καὶ ἡ περιβάλλουσα τὴν γῆν, τὸν Κτίστην δοξάζει. Καί, ὅμως, τιποτένιοι ἄνθρωποι, ἐνῷ ἀφίνουν τὰ σπίτια τους κι' ἔρχονται στὸ Ναό, γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν ἀσφαλῶς, δὲν τεντώνουν τ' αὐτιά τους ν' ἀκούσουν λόγια Θεοῦ, δὲν λαμβάνουν συνείδησι τῶν φυσικῶν τους ἀδυναμιῶν, δὲν ζωντανεύουν μπροστά τους τὶς ἁμαρτίες τους γιὰ νὰ αἰσθανθοῦν τὴν κατὰ Θεὸν λύπην, οὔτε τρέμουν τὸ θεῖον Δικαστήριον μὲ τὴν παρακοή τους, καὶ πέφτουν στὰ λόγια ποὺ ἐκφέρει ὁ ψαλμῳδός: ὅτι «ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Θεοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν.» Ἀλλὰ ἐσὺ ὄχι μόνον τίποτε μὲ μιά σου αὐτοσυγκέντρωσι δὲν λέγεις τὴ στιγμὴ ἐκείνη, παρὰ μονάχα γίνεσαι καὶ στὸν ἄλλο ἐμπόδιο νὰ προσευχηθῇ. Μὴ δὲ φαντασθῇς πὼς ὁ Θεὸς ἔχει ἀνάγκη τῆς δικῆς σου δοξολογίας. Ἁπλούστατα: θέλει νὰ γίνῃς ἐσὺ ἄξιος νὰ τὸν δοξάζῃς, γιατὶ ὅ,τι σπείρει ὁ ἄνθρωπος αὐτὸ καὶ θὰ θερίσῃ.

Πρέπει νά εὐγνωμονοῦμε μὲν τὸ Θεὸ γιὰ ὅσα ἐδῶ μᾶς δίνει, νὰ μὴ δυσανασχετοῦμε δὲ γιὰ ὅσα κρατεῖ ὑπὲρ ἡμῶν στὸ ταμεῖο του γιὰ τὸ μέλλον μας. Καὶ ἐὰν μᾶς χορηγεῖ τἀγαθά του στὴν παροῦσα ζωὴ ἂς δείξωμε αἰσθήματα βαθειᾶς εὐχαριστίας. Ἐὰν ὅμως ἀναβάλλῃ ὁ ἴδιος τὴ χορηγία των, αὐτὴ τὴ στέρησι νὰ τὴν δεχθοῦμε μὲ πρᾳότητα, χωρὶς πικρίαν. Εἶναι καλλίτερα νὰ διευθύνῃ τὰ τῆς ζωῆς μας ὁ Θεός, παρὰ ἡ δική μας προτίμησις. Ἡ Ἀλκυὼν εἶναι ἕνα θαλασσοπούλι. Αὐτὴ συνηθίζει νὰ κλωσσάῃ στὶς ἀκρογιαλιές, καὶ ἐναποθέτει ἐπάνω στὴν ἀμμουδιὰ τ' αὐγά της. Βγάζει τὰ πουλάκια της κάπου στὰ μέσα τοῦ χειμῶνος, σ' ἐποχὴ δηλαδὴ ποὺ οἱ βίαιοι ἄνεμοι τὰ κύματα τῆς θαλάσσης τὰ πετοῦν ἔξω-ἔξω στὴν ξηρά. Καὶ ὅμως! Παρατηρεῖται τὸ ἑξῆς φαινόμενον: στὸ διάστημα τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν ποὺ ἡ Ἀλκυὼν κλωσσάει τ' αὐγά της δὲν φυσσάει ἀπὸ πουθενά, καὶ τὸ κῦμα τῆς θαλάσσης ἡσυχάζει. Λοιπόν· μέσα σ' αὐτὲς τὶς ἡμέρες μονάχα, γίνεται ἡ ἐκκόλαψις τῶν νεοσσῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ μικρὰ αὐτὰ πουλάκια ἔχουν ἀνάγκη καὶ τροφῆς, ὁ μέγας Θεὸς παρατείνει ἄλλες ἑπτὰ ἡμέρες τὴ γαλήνη πρὸς χάριν αὐτοῦ τοῦ μικρούτσικου πτηνοῦ γιὰ νὰ μεγαλώσουν τὰ μικρά του. Αὐτὸ τὸ ξεύρουν ὅλοι οἱ ναυτικοί, καὶ τὶς

καλὲς ἐκεῖνες χειμωνιάτικες ἡμέρες τὶς ἀποκαλοῦν ἀλκυονίδες. Αὐτὰ γιὰ σένα ἔχουν νομοθετηθῆ μὲ τὸ σκοπὸ νὰ νοιώσῃς τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ ποὺ ἐκδηλώνεται καὶ στὰ ἄλογα, γιὰ νὰ σὲ προτρέψῃ ν' ἀκολουθῇς τὸ δρόμο τῆς σωτηρίας σου. Γιατὶ καὶ τὸ θαυμαστὸ ἐκεῖνο ἔγινε πρὸς χάριν σοῦ ποὺ ἐπλάσθης κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ποὺ καὶ γιὰ ἕνα μικρὸ θαλασσοπούλι δαμάζεται ἡ μεγάλη καὶ φοβερὴ θάλασσα, ποὺ πῆρε ἀπὸ τὸ Θεὸ διαταγὴ νὰ γαληνεύῃ ἐν μέσῳ χειμῶνος. Καὶ ἐὰν στὴν ἀλκυόνα τέτοια χαρίζῃ ὁ Θεός, πόσο μεγαλείτερα θὰ δώσῃ σ' ἐκείνους ποὺ μ' ὅλη τους τὴν καρδιὰ τὸν ἐπικαλοῦνται;

Πρέπει, λοιπόν, ὁπωσδήποτε νὰ κάμουμε τὸν ἑαυτό μας νὰ πιστεύσῃ, ἀδελφοί, σ' ὅλες τὶς περιστάσεις ποὺ προσευχόμεθα, καὶ κατὰ τὸν καιρὸ τῶν δοκιμασιῶν, νὰ μὴ ἀναζητοῦμε στηριγμὸ στὶς ἀνθρώπινες ἐλπίδες, οὔτε νὰ ζητοῦμε τὴ βοήθειά μας ἀπὸ ἐκεῖ, ἀλλὰ σ' ἐντατικὴ προσευχὴ ποὺ θὰ γίνεται μὲ δάκρυα καὶ στεναγμούς, μὲ ἀγρυπνία κατανυκτική. Ἔτσι εἶναι ὠφέλιμες αἱ πρὸς τὸν Θεὸν παρακλήσεις, καὶ κατὰ τέτοιον τρόπο ὁ πιστὸς λαμβάνει βοήθειαν, ἐκ τῆς θλίψεως, καταφρονῶντας τὸν ἀνθρώπινο παράγοντα, ὡς μάταιον, γιατὶ στηρίζεται ἐπάνω σ' Ἐκεῖνον ποὺ ἐλπίζουμε πὼς μπορεῖ νὰ χαρίζῃ τὴ σωτηρία μας. Σ' Αὐτὸν πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ προσκύνησις, μαζὶ μὲ τὸν Ἄναρχον Πατέρα καὶ τὸ Ζωοποιὸν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

ΒΙΒΛΙΑ ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Πωλούμενα ὑπὲρ τῆς Ὀρφανικῆς Στέγης «ΚΥΨΕΛΗ»

1. — 30 ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ		Δρχ.	15
2. — ΕΤΣΙ ΣΠΟΥΔΑΖΟΥΝ ΟΙ ΦΤΩΧΟΙ		»	20
3. — ΕΒΡΑΪΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΣ		»	15
4. — ΣΤΑ ΔΟΝΤΙΑ ΤΩΝ ΘΗΡΙΩΝ		»	20
5. — ΦΩΣ ἢ ΦΩΤΙΑ καὶ ΧΩΡΙΣ ΜΑΣΚΑ	ἀμφότερα	»	15

Ἅπαντα τ' ἀνωτέρω βιβλία πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κεντρικὰ βιβλιοπωλεῖα τῶν Ἀθηνῶν ὡς καὶ παρ' ἡμῖν.

Η «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

Τὸ ἐπίσημον ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 11. 1ης Ἰουνίου 1961 φύλλον της γράφει:

«Κυψέλη»

«Πολλάκις καὶ πολλαχόθεν ἔχει διαπιστωθῆ ἡ ἀνάγκη τῆς στενωτέρας ἐπαφῆς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ ἐμποτισμὸς τῆς καθ ἡμέραν ζωῆς μας διὰ τοῦ γνησίου πατερικοῦ πνεύματος. Τὸ σύνθημα «ὀπίσω εἰς τοὺς Πατέρας» πολλάκις ἔχει ἀντηχήσει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

Ὅθεν μετὰ μεγίστης χαρᾶς δέον νὰ χαιρετισθῆ ἡ ὑπὸ τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. Χριστοφόρου Καλύβα, καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατευθυνομένης «Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος» συνεχιζομένη τακτικὴ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ «Κυψέλη», ὅπερ ἔχει τὴν πρωτοτυπίαν νὰ παρουσιάζῃ δι' ὅλων τῶν σελίδων του ἐν νεοελληνικῇ μεταφράσει ἐκλεκτὰ ἔργα τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς εἶναι φανερόν, ἡ πρὸς τὸν ὀρθόδοξον ἑλληνικὸν λαὸν προσφορὰ τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἔχει ἀνυπολόγιστον ἀξίαν καὶ ἀποτελεῖ σημαντικὴν συμβολὴν εἰς τὴν προσπάθειαν πρὸς πνευματικὴν ἀφύπνισιν τῶν Ἑλλήνων. Διὰ τοῦτο ἡ «Ἐκκλησία» εὔχεται θερμῶς, ὅπως τὸ περιοδικὸν τοῦτο τύχῃ πάσης ὑποστηρίξεως πρὸς ἀπρόσκοπτον συνέχισιν τῆς ὡραίας ἀποστολῆς του.»

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

1. Διὰ τὰς Μητροπόλεις	Δραχ.	50
2. Διὰ τοὺς Κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς	»	30
3. Ἐξωτερικοῦ	Δολ.	2
4. Τιμὴ ἑκάστου τεύχους	Δραχ.	2

Διὰ πᾶσαν παραγγελίαν καὶ ὑπόθεσιν σχετιζομένην μὲ τὴν «ΚΥΨΕΛΗΝ», ν' ἀπευθύνεσθε: Δ)ίδα Κατίναν Γ. Παπαϊωάννου, Περικλέους 64. ΓΛΥΦΑΔΑ - ΑΤΤΙΚΗΣ